

AZ EGY KULTÚRA GYÖNYÖRŰSÉGE, AVAGY RENDSZERTELEN KÖSZÖNTŐ A STATISZTIKUS FIZIKA ÜRÜGYÉN

„Mi mégis tudjuk, hogy az ember nem csak mechanikai konstrukció. A társadalom sem pusztán statisztikus fizikai objektum”. Mégis, Schiller Róbert professzor úr számára a statisztikus fizika jelenti mindennek az alfáját, míg az ómega az „egy kultúra”, ami társadalmunk esszenciája – kellene, hogy legyen. A kettő között ott találhatjuk a kémiai rendszereket, amit Schiller professzor úr a statisztikus fizika alapjain kíván megérteni. A statisztikus fizika az egyedi részecskék kaotikus mozgása és a makroszkopikus törvényszerűségek közötti összefüggéseket tárja fel, a kémia a természet szépségét és bonyolultságát írja le, míg az „egy kultúra” ezen természettudományos ismeretek és a művészetek kapcsolatát mutatja be. Ahogyan a statisztikus fizika hidat képez az egyedi és a kollektív viselkedés között, úgy a tudományterületek és a művészetek közötti párbeszéd is képes áthidalni a kulturális szakadékokat, és új, holisztikus megértési módokat teremteni.

Schiller Róbert életműve tele van ilyen áthallásokkal. Természettudományos munkái fontos tudományos eredményekről és a tudomány megismertetéséről, megszerettetéséről szólnak. Mögöttük azonban fellelhető a statisztikus fizika óriásainak tisztelete és munkásságuk megértése, és ami még izgalmasabb, szépirodalmi és ismeretterjesztő műveiben munkásságuk összekötése a művészetek legkiválóbbjainak munkásságával. Hogyan kapcsolódik például Boltzmann és Kosztolányi, Onsager és Arthur Schnitzler, vagy Maxwell és Max Frisch? A választ a tisztelt olvasó Schiller professzor úr könyveiben találja meg.

Schiller Róbert a mai napig a magyar tudományos élet aktív résztvevője, a HUN-REN Energiatudományi Kutatóközpont professzor emeritusa. Napi rendszerességgel bejár dolgozni a Felületkémia és Katalízis Laboratóriumba. Két éve a fiatalabb kollégák felkérésére szeminárium-sorozatot tartott az elektrokémia szépségeiről. Az anekdotákkal színesített előadássorozat nemcsak szakmai szempontból volt hasznos, hanem a lenyűgöző előadásmód mellett példát is kaphattak a munkatársak az önmagára, kifejezőmódjára és a munkájára maximálisan igényes kutatói hozzáállásból.

Schiller Róbert

Schiller Róbert a kémiai és fizikai tudományok számos területén ért el kimagasló eredményeket, melyeket Széchenyi Professzori Ösztöndíjjal is elismertek (2000–2003). A tudomány határterületein szerzett mély, de ugyanakkor átfogó tudása révén hathatós segítséget tud nyújtani tanácsadóként az atomerőművek biztonságos üzemeltetéséhez, melyet 2001-ben Wigner-díjjal ismertek el.

Schiller Róbert kutatómunkája mellett rendszeresen oktat is több egyetemünkön. Címzetes egyetemi tanár az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen és magántanár a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen. Diákok nemzedékei nőttek fel előadásain, szemináriumain és tankönyvein. Schiller Róbert a tudomány népszerűsítésének is elkötelezett harcosa. Írásai szinte mesészerűek, de ugyanakkor tényszerűek és pontosak. Munkásságát az év ismeretterjesztő tudósa címmel ismerték el 2012-ben.

Schiller Róbert azonban legfontosabb küldetésének talán a tudomány és a művészetek között önkényesen létrehozott szakadék áthidalását tekinti. Könyvei és esszéi mind-mind arról adnak tanúbizonyságot, hogy nem létezik „két kultúra”: a legnagyobb tudósok mindig is vonzódtak a művészetekhez, és sokszor maguk is kimagasló művészek voltak, de a legnagyobb művészek is mindig merítették a tudomány ihletet adó tengeréből. Schiller Róbert egész munkássága bizonyítja, hogy kultúránk csak a tudományok és a művészetek együttes művelésével képes kiteljesedni.

Nem túlzás tehát, ha Schiller Róbert professzor urat mint szellemi életünk kiemelkedő alakját köszöntjük most 90. születésnapja alkalmából. Munkássága egyfajta híd a múlt és a jövő között, amely segíthet kultúránk megértésében és felemelésében, egy összetettebb és árnyaltabb világértelmezés kialakításában. Ennek elismerésképpen kapta meg 2015-ben a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét.

*A HUN-REN Energiatudományi Kutatóközpont
és a volt tanítványai nevében*